

Het woonhuis of de hoeve was vroeger, veel meer nog dan vandaag, een soort heiligdom voor de mensen die er woonden of binnenkwamen. Hoe klein of hoe groot de woning ook was, zij was een vesting van het gezin tegen alle grillen van het klimaat, de nacht, de natuur en andere gevaren. De haagbeuk, die de woning of hofstede omringde, diende als een eerste afwering tegen de bliksem. Naast het huis groeide een vlierstruik, die tegen alle gevaren moest vrijwaren. Een kruis in witte kalk boven deur of keldergat, een gewijd palmtakje of een scapulier, begraven onder de drempel, hield "het kwaad" buiten.

De in steen gebouwde vierkantshoeve ontstond in de tweede helft van de 17e eeuw. In de loop van de 18e en in het begin van de 19e eeuw kende zij haar volledige ontwikkeling en groeide uit tot de ideale vorm, die aan de landbouwer toeliet om zijn bedrijf de gedroomde ontplooiing en ontwikkeling te geven. De imposante hoge en brede inrijpoort, met meestal ron-
de vorm aan de bovenkant, was omkaderd met een omlijsting in natuursteen. Aan de basis werden deze inrijopeningen versterkt met kleine arduinen steunberen, "lomperikken" genaamd. Boven het ruime poorthuis stond een duiventil, versierd met kleine raampjes en een kunstige dakafwerking.

Volgens de reglementen van het prins-bisdom Luik sinds 1720, moest een uitbater minstens 15 bonders akkerland bezitten om een "duifhuis" of duiventil te mogen hebben. Dit omdat de duiven grote schade aanrichtten, zowel bij het zaaien van het graan als bij de oogst. Maar de arme boeren moesten eeuwenlang machteloos toezien hoe de duiven van hun heer hun levensnoodzakelijk broodgraan kwamen oppikken, terwijl het zachte vlees en de zeer gewaardeerde duivenmest volledig ten bate van de heer bleven.

In Brustem waren de winningen in vierkantsvorm gebouwd rond de mestvaalt. Vensters, deuren en poorten hadden meestal een omlijsting in natuursteen. Naast het woonhuis lagen de dienstgebouwen, zoals het melk- en paanhuis, de grote schuur, stallen voor de paarden, het vee, de varkens en de schapen met bo-venop de kippenren. Ook het karrenhuis ontbrak niet. De bakhoven lag wat verderop wegens het brandgevaar. Ergens op een uithoek stond een hooiberg met verstelbare strokap.

Er waren reeds reglementen in de 17e eeuw. Zo dienden brouw- en bakovens tijdig nagezien en zo nodig hersteld te worden. Indien dit niet gebeurde was er een boete voorzien van 7 schellingen voor de eerste maal. Bij herhaling werd de boete verdubbeld.

Toezicht over mens en dier op zo een hoeve, vooral 's nachts, was goed mogelijk. Maar bij mogelijke brand ging het hele complex in de vlammen op en betekende het de totale ondergang van de boer en zijn gezin.

Sommigen bezaten water uit een eigen put, maar de meesten gebruikten de gemeenschappelijke put op het plein. Iedere eigenaar

uit de dorpskom kreeg in 1658 een maand respijt om zich een lange ladder aan te schaffen, die reikte tot aan de topbalk van het huis. Bovendien moest hij altijd een vuurhaak bij de hand hebben.

Tussen de boerderijen stonden houten en lemen huizen van de werkmensen, flink geteerd en gekalkt, klein en bescheiden. Om brandgevaar te voorkomen werden er tussen de bebouwde panden "brandsteegjes" of zeer smalle straatjes aangelegd. Tussen de Dorpsstraat en de Burggracht bestaan nog twee "kerkpaadjes". Het was dan ook verboden sedert 1716 "toebak" op straat, in stallingen en schuren te roken en dit "op straffe van 3 goudgulden". Ook moest men afzien van strooien daken bij nieuwbouw.

Geen twee plattegronden, zelfs niet de onderlinge opstelling van de gebouwen, waren identiek. De meest eenvoudige vorm was het langgestrekte type, met de stal in het verlengde van het woonhuis. De langste zijde stond naar de zuiderzon gekeerd. De materialen waren reeds honderden jaren dezelfde: hout, leem of klei en hier en daar wat stenen rond ramen en deuren. Een uitgegraven kelder diende als koele opbergruimte voor het bewaren van voedingswaren en de karnemelkkuip, de melktelen en de "soonpot" (roompot). Een schuingeplaatste deur, waarop vijf à zes treden waren bevestigd, gaf toegang tot de kelder en de bovenkamer. Meestal was het huis boven een kelder gebouwd, waarvan het "plafond" een klein eind boven het straatniveau lag, zodat men twee à drie treden nodig had om de woning te betreden. Grotere huizen bezaten een zolder, die als bergruimte diende voor het graan, meel en de appels.

De haard was dikwijls de enige warmtebron in huis. Rijke boeren en de topklasse hadden een tweede verwarmd vertrek voor hun dienstpersoneel. Het open haardvuur kreeg een gemetseld rookkanaal, dat geschoord (ondersteund) werd door twee stenen, vandaar de naam "schoorsteen". De woonheer zat rechts van de haard, de echtgenote links.

De hoge bedstede in een donkere alkoof naast de schoorsteen bleef nog lange tijd in gebruik. Men moest het ding gewoon opklimmen, met of zonder hulp van een los trapje. Daar vond men rust op een matras gevuld met kippen- of ganzenveren, kaf van tarwe of gewoon stro. Lakens werden maar gebruikt bij geboorte, huwelijk, ziekte of overlijden. Onder dit hoge bed waren eveneens slaappleatsen voorzien, waarin dan drie of vier kinderen hun nachtrust moesten vinden. Voor preutsheid was in die tijd nog geen plaats. Pas in de 19e eeuw en onder invloed van de geestelijkheid moesten ouders en kinderen gescheiden slapen.

De woningen waren een weergave van de sociaal-economische ongelijkheid tussen de verschillende families in het dorp, die samen één boerengemeenschap vormden. Stilaan werd het de gewoonte bij de voorjaarsschoonmaak de muren met kalk te witten en de plint te teren.

Als eerste dorpsverfraaiing zorgden loofbomen 's zomers voor aangename schaduw en koelte op het dorpsplein. De lindebomen verspreidden daarbij ook nog een aangename geur.

In de oude registers van de kerk en van de cijnshoven troffen we

de namen aan van vroegere boerderijen. Maar het ontbrak telkens aan een juiste plaatsbeschrijving. Zo vonden we o.m.:

-*"Hoff, gelegen in den Cuystert (01), naast den backhuijshoff"*. Deze boerderij lag naast het *"Tompaecken"*.

-Het *"Backhuijshoff"*, waar volgens de overlevering Christina de Wonderbare in 1150 geboren werd, lag in den Cuystert, dicht bij het kasteel en werd achtereenvolgens vanaf de 16e eeuw uitgebraat door belangrijke heren: 1598: jonker Werner Huyn van Amstenrade (bastard) (02); 1680: *"den ermen"*; 1700: Egidius-Frans de Schell (03); 1720: Jean-Antoine de Turinetti (04).

Hier woonde nadien Henricus Schoofs, +1801, en Maria Martens.

-*"Saphoff: reg. die bergstraet"*.

In 1507 bezat Jan Rega deze hoeve. Op 13 maart 1616 werd dit hof door Richard Regals (05) aan *"den ermen"* geschonken om zijn zielezaligheid veilig te stellen. Het *"Saphof"* bezat in 1722 18,4 ha labeurgrond. In 1797 bezaaide Willem Schoofs, alias Coelmont (06) het Saphof ten halve schoof met tarwe. Willem Schoofs gaf het hele zaadgoed. Met zwarte inkt werd in dit register bijgevoegd: *"deesen hof is verkocht door het frans gouvernement en wordt bezeten door de pitteurs"*. Het was gelegen in de Berghofstraat.

-*"Hoff, gelegen bij den holentere, (07) "Puthoff" genaempt, groot 10 roeden. Reg. 1. Luyxerstraet en de straet van Brusthem naer Ordingen"*.

Dit werd in 1713 geschreven toen dit goed overging naar *"het hospitaal"*. Het *"Puthof"* lag dus dicht bij de Tomstraat.

-*"Winhofken gelegen bij het gasthuijs"*.

Dit zal een kleine boerderij geweest zijn die in de nabijheid lag van het gasthuis of het hospitaal, op de hoek van het dorpsplein en de Kapelsteeg.

-*"Huys en hoff gelegen op den Capelhof St-Eucherius"*.

Joes Moria of Moriens en Barbara Adjudant "labeurden" er met 1 ploeg. Zij hadden 6 kinderen: Gerard, Maria-Elisabeth, Egidius, Joanna, Anna-Catharine en Joannes.

Deze hofstede in het Bovendorp was van de kerk en werd gehuurd in maart 1770 door Gerard Moria, Br.°1738-+1824, die op 24 mei 1769 trouwde met Catharina Pexsters uit Zepperen. Hij pachtte ook 16 roeden.

-*"Den Wittenbol"*

-Een zekere Johannes Wittenbols, alias Duynenvoets baatte de hoeve *"Wittenbol"* uit tot hij overleed in 1576. Dat jaar was hij op 10 sept. nog peter bij het doopsel van de zoon van Johannes Hollanders.

"Hoeve Wittenbol", gelegen op het dorp, was het pachthof waar Joannes Otten (x Aldegonde Mellemans) op 29 mei 1841 stierf. -*"Het Berchhof"*

-Een Paesman Lamerei of Lammens huwde met Gertrude Rega. Ze waren in 1621 reeds peter en meter van hun kleindochter Margaretha Lammens, Br.°06.01.1621. Hun zoon Petrus Lammens, alias Lamerei, huwde met Maria Perot, en had 3 kinderen: Margaretha °06.01.1621, Catharina, °20.05.1624 en Pascalinus, °02.05.1630.

In 1699 woonde Pascalinus Lammens, op een hof genaamd *"Berchhof"* in de Kogelsteeg (Laagdorpen). Als reengenoten had hij: de Kogelsteeg, de Berchstege of Mussestraat, Hameystraat en de kapellanie. In juli 1698 huwde Cornelius Lammens, +05.02.1709, met Maria Rega, +06.12.1724. Zij hadden 4 kinderen: Joannis, °15.10.-1699-+28.02.1765; Godefroid, °05.03.1701-+28.02.1794, (x 1729

Catharina Schoofs); Maria, °08.09.1704 en Johanna, °10.03.1707.

-*"Sapeijnde op d'Eijsermansstege. Reg. O.L.Vrouw Broederschap, d'Eijsermansstege, de Creijbeekstraat, Mispelere stege"* (08). Dit hof werd eigendom van *"het hospitaal"* in 1664.

-*"Eenen hof geleeghen opt overste broeck, reg. die mispeleere steege"*, werd in 1613 in gicht 51 geschreven.

-*"den Staeghhoff" op de Steenbruggestraet"* (09). Dit hof was eigendom van *"het hospitaal"*. Het moet een grote hoeve geweest zijn nabij de Onderste Molen.

-*"'t Mottenhof"* lag naast de Overste Molen in de Blockstraat. De Overste Molen lag in de Beling.

-*"Den Eurhof"* lag in de Pipelstraat, een verbindingsweg tussen de Singel en de *"Luyckerstraat"* (Tomstraat).

-*"Den ouden Pipel in het Onderste Dorp"*. Deze grote boerderij zou een bezit geweest zijn van de abdij van Averbode, die waarschijnlijk deze herenhoeve bouwde met het geld dat de plaatselijke tienden opbrachten. Er bestaat dus *"een oude"* en *"een nieuwe pipel"*. *"Pipel"* is in het Brustems dialect een vlinder. Een pipelboom zou een lindeboom kunnen zijn.

In 1596 was deze vierkante hoeve in handen van de *"gerfden Jacob van Brabant (10), Gertrude van Elderen en Leo van Elderen"*. In 1604 werd *"De Pipel"* uitgebaat door *"Gerard inden Pi-pel en N. Aleidis"*. In 1648 lag deze winning *"op de weg van St Tryuden naer Gelmen, genoemt den Pipel"*. Ze was in handen van Jan van Elderen, Jan Meugens en zijn dochter Marie Meugens. Ook Catharine Blommen, weduwe van Frans Steynen, en haar twee

zonen Henrick en Jan Martens *"verweckt by haeren eersten man Jan Martens"*, hadden er bepaalde rechten. In 1662 schreef men in gicht 57: *"panden henrick martens genaempt den pijpel"*. In 1720 was de *"Ouden Pipel"* nog in handen van Jan en Mathijs van Elderen. Nadien pachtte *"Louwis Loix in den pipel"* (11) +1737

van de pastoor ten halve schoof. Hij huurde eveneens een block *"het vogelend"*, groot 2 bonderen en 2 roeden. Ludovicus, °1708 zijn jongste zoon volgde hem op. Hij huwde met Maria Lavé. In 1777 betaalde weduwe Loix tot in 1780.

-*"Coelmonthoeve" op het Bovendorp.*

In 1575 op 15 febr. huwde Ghysbertus van Hamel met Maria Stevens. Hij was denkkelijk de zoon van schout Jan van Hamel. In 1576 huwde Jaspas Ouwerx met Anna Stevens. Zij waren de dochters van Erard Stevens, momber van de Armentafel in 1563. De familie Stevens woonde in de grote boerderij op de hoek van de Singelstraat, achter het genachtenhuis. Daar woonde in 1598 Gilis Stevens, in 1664 Jan Stevens. Vanaf 1730 was de winning in handen van Joris Coelmont (z.v. gerechtsbode Erasmus en Margaretha Driesmans) en Joanna Asselen. Voortaan noemde men haar de *"Coelmonthoeve"*. Zoon Egidius, °1705-+1777 en Christina Schoofs waren de opvolgers met 2 ploegen, 3 knechten en 1 meid

-*"Die winninge genaempt d'eske"*, werd genoteerd in 1669 in een gichtregister en in 1738 heette het: *"het goedt genaempt het esken"*. Deze boerderij lag naast de *"Luyckerstraat"* en zou een afspanning geweest zijn. In 1797 was de pachter Willem Schoofs *"filius Joannes"*. Hij huurde *"ten halve schoof"*.

-*"De nieuwe pipel"*

In 1645 werd denkkelijk het eerste stenen huis van Brustem gebouwd. Het werd opgericht nabij de Singel in de Dorpsstraat door de monniken

van de abdij van Averbode en werd "De Nieuwe Pipel" genaamd, omdat "De Oude Pipel", een herenhoeve in de Pipelstraat en eigendom van Averbode, afgebrand was. De benedenvensters werden omrand met houten lateien. De centrale korfboogdeur van het dubbelhuis bezit een geblokte omlijsting van kalksteen.

-*"De Ankerhoeve" op Bruksken*

Hendrik Bormans, +1736, en Joanna van Elderen, baatten een grote hoeve met 23,3 ha landerijen uit op Bruksken. Deze vierkantshoeve lag langs de Romeinseweg en de Melsterbeek en tegenover de hoeve van Dawans. Hendrik was burgemeester, armenmeester en deken van de St-Jorisgilde. P.Robijns woonde er

in 1785. De bokkenrijders legden er 2 brandbrieven "met eene wisch van den ring of klopper der buitenpoort van de winningen vastgehecht".

-*"Het Exterken"* was een boerderij op Bruksken tegen de Catsijde, de Molenbeek en het Molenpad. De winning werd vermeld op een oud wegenplan.

-*"De Dawanshoeve" op Bruksken.*

Philippe Dawans, °Heks 1746-+Br.1826 huwde met Isabelle Daris uit Marlins, °1759-+Br.1835, en baatte een grote hoeve uit op Bruksken, naast de Melsterbeek.

-*"Den Domp Hof"* lag in 't Onderste Dorp naast "'t Gulde goed", aan de Clovisbron.

-Pasmaan Steuckers en Catharina Van Simpsen hadden langs de Houtstraat (Borgw. Kiesel) in 1722 een winning met 3,27 ha.

Gilis sr. Steuckers en Gertrudis Claes hadden toen een boerderij langs de nieuwe "Luykersteenweg" met 13,37 ha.

-Steuckers Arnold, °1694, zoon van Pasman, en Maria Roey woonden naast "Het Saphoff".

-*"De Sweldenshoeve"*

Paulus Sweldens, +1725, en Maria Van Aken, +1723, woonden in 1709 aan de "Cingel" en hadden een landbouwbedrijf met 22,46 ha. De familie Sweldens is daar ononderbroken blijven wonen.

Maria Van Aken huwde op 25.01.1675 en was de weduwe van een zekere Sevenants. Volgens gicht 59, folio 401v° van 13 jan. 1692 was Coon Sevenants de halfbroer van Peeter-Hubert Sweldens, °09.11.1675, (x Agnes Renaerts).

-*"Hoeve De Zwik"* in het Distelbroek.

Leo van Elderen en Christina Lambers baatten in 1722 in "Het Distelbroek" een bedrijf uit van 12,17 ha. Hij was vijfmaal burgemeester tussen 1702 en 1716.

-Jan vijgen bezat een hoeve naast "het hospitaal" op het Dorp. -Gilis Van Ormelingen, °1736-+1799, en Catharina Loix bezaten een hoeve op het Dorpsplein in 1797. Hij was burgemeester en armenmeester gedurende vele jaren.

-Govaert of Godefridus Schoefs, °24.04.1673, z.v.Lucas Schoefs en Catharina Sheeren, was viermaal burgemeester tussen 1700 en 1708 en ook nog kerkmeester. Hij was in 1722 landbouwer met 3,4 ha.

-Willem jr. Schoefs, +14.10.1760, en Maria-Anna Daniëls (x 1741) hadden een hoeve met 11,42 ha op het Opperste Dorp.

-Pieter Schoefs, burgemeester in 1732 en 1733 en Margaretha De Fraine, die in 1720 huwden, hadden een hoeve met 1,95 ha.

-Arnold Schoofs, °1717-+09.02.1795, (z.v. Joannis Schoofs uit de Hameistraat) en Maria-Cecilia Pallen, °1725-+13.11.1801 bezaten ook een landbouwbedrijf met 1 ploeg in het Bovendorp. Zij

hadden 6 kinderen: 4 dochters: Catharina, Maria-Francisca, Catharina Johanna-Gertrude en 2 zonen: Willem, °1757-+1831 (x Anna-Maria Hesbeens, en Arnold, °1760.

-Cornelis Schoofs, °14.09.1759 (z.v. Henricus en Maria Martens), huwde met Barbara Leunen, °Gothem 1752-+1819 en Jeanne-Elisabeth Van Herck, °Gelinden 1787-+1882, hadden een landbouwbedrijf "Het Bakkershof". De weduwe woonde er nog in 1846.

-zijn broer Gerard Schoofs, °03.02.1752-+1810, (x Maria-Margaretha Mees had een bedrijf in het "Distelbroek" (langs de huidige Tongersesteenweg). Zij hadden 8 kinderen: 4 dochters en 4 zonen.

-Louis Warloz, +1736, en zijn echtgenote Lucia Pallen hadden een hoeve in 1722 met 9,5 ha grond in de Bornestraat en langs de Beekkantweg. Hij was burgemeester van 1726 tot 1734.

-Michaël Leemans, °1757-+1824, (z.v. koster Jan Leemans, °1722-+1791 en Anna-Maria Motmans), huwde met Maria-Catharina Beutjens, woonde nadien "neffens den raam op den beekkant". Zijn schoonzoon Nicolas Plugers volgde hem op.

-In 1684 huwde Lambert Daniëls met Anna Heusdens. Hij was landbouwer aan de "Cingel" en bewerkte 2,65 ha. Tussen 1704 en 1718 was hij verschillende keren burgemeester.

-*"De kasteelwinning"*

De winning van het kasteel werd in 1656 verpacht aan Willem Schoofs voor 12 jaar. In 1690 vonden we er Geraert Blommen en in 1691 schepen Hubert Hardiquais. Nadat ze uitgebaat werd door de heer de Schell, kwam in 1695 Jan Lenaers er wonen.

In 1709 en ook in 1722 werd er Willem sr. Schoofs en Catharina Daniëls genoteerd. Hij bewerkte bijna 6 ha eigen bezit en 42 ha pachtland. Lambert Renotte deed zijn intrede in 1734, maar werd uitgedreven wegens nalatigheid op 10 dec. 1738. Na een grondige herstelling namen de gebroeders Jan en Joseph Dumont er op 24 juni 1740 hun verblijf voor 6 jaar. Op 15.03. 1746 was het de beurt aan Geraert Feijtmans om de kasteelhoeve te bevolken. Het liep slecht met hem af want de dorpsheer stelde hem verantwoordelijk voor de verwaarlozing van de boerderij. In 1763 was Walterus Heuskin de pachter. Op 15 maart 1765 deed Joseph Thibaux er zijn intrede. In 1778 was de hoeve niet meer bewoonbaar.

Brustem bezat vanaf de 16e eeuw heelwat herbergen of drankgelegenheden. Op veel plaatsen schonk men bier en jenever. Een landelijke "staminee" verschaftte een mogelijkheid tot ontspanning, maar was op kermissen en volksfeesten aanleiding tot losbandigheid. Men vergat er de zorgen en de angst voor honger, ziekte en dood. Soms werd er wild gedanst en gesprongen op de tonen van luit en vedel. In groep trokken jongeren naar de kermis in naburige dorpen. De drank hitste op en leidde dikwijls tot vechtpartijen. Het dragen van *"offensieve wapenen"* zoals rapieren (lange smalle degens), dolken en met ijzer gepunte stokken was verboden.

In het dorpscentrum waren er op het einde van de 18e eeuw verschillende herbergen. Omstreeks 1600 had praktisch iedereen het recht om bier te brouwen, zowel voor eigen gebruik als voor de verkoop. Men gebruikte tarwe, spelt, gerst en haver, vermengd met hop. Tappen was verboden op Kerstmis, Palmzondag, Pasen, Pinksteren en O.L.V-Hemelvaart en op elke zondag tijdens de misviering. Er was dobbelbier, zwart bier, klein bier, middelbier, jong bier, burgers- en boerenbier. In de winter sloten de herbergen om 20 u,

maar in de zomer hield men open tot 21 u.

-Willem Vijgen,+1758, huwde in 1723 met Johanna Daniëls,+1774. Hij was burgemeester van 1742 tot 1746 en van 1748 tot 1751 en kerkmeester van 1752 tot 1757. Naast landbouwer was hij nog kleermaker en herbergier.

-Willem Claes, +1776, (z.v. Carel Claes en Elisabeth Vuyghen), was burgemeester in 1746 en herbergier in 1763.

-Arnold Steuckers, °1694, gehuwd met Maria Roey, was burgemeester in 1733, 1742-1745 en 1749. Hij woonde naast het Saphof in de Berghofstraat en was "cabaretier".

-Bezijden de "*oude luyckerwegh*", op een kruispunt dicht bij St-Truiden, stond sedert jaren een herberg. Voorname heren uit de omgeving en reizigers op deze drukke weg kwamen er zich vermaken. Maar zekere nacht brandde het huis af en de vrouwen die er woonden, sloegen op de vlucht en vonden elders een on- derkomen. De heren en handelaars, in hun verzet gestoord, de- den het huis van plezier dadelijk heropbouwen. Veertien dagen later stak de "*mei*" reeds op het dak, zodat de mensen met re- den vertelden dat die bouw "*ras-op*" was gebeurd.

Meermalen staat deze naam in oude archieven en nu nog is hij mondgemeen. De weg die er voorbijkwam werd Rasopweg genoemd.

Hij is de verbinding tussen de Luikersteenweg en de Tongersesteenweg en mondt uit op de Rellestraat. In de nabijheid ligt het "*Rasopveld*".

Juist even voorbij de grens met Ordingen lag de oude herberg "*Steendik*". De winning dateert uit 1701. In dat jaar werden de vroegere gebouwen afgebroken en de fundamenten gelegd van de nieuwe hoeve. Zoals het in die tijd nog veelal het gebruik was, volgde men hierbij de oude Frankische bouwtrant. De binnenplaats werd aan alle zijden met stallen, schuur, poort en woning toegebouwd en alle daken werden op gelijke hoogte op- getimmerd. Het woonhuis werd echter niet aan de achterkant opgetrokken, maar langs de straatkant, daar men wegens de goede ligging een herberg en afspanning wilde openen.

In 1730 werd Hubert Spelmans de eigenaar en in 1781 werd het huis bij notaris Billen te Wellen beschreven als eigendom van het echtpaar Spelmans-Meyers uit Tongeren. De herberg kreeg het uithangbord "*In de Steendik*", omdat de voorgevel, in brik- ken gebouwd, één steen dik was.

"*De Steendik*" had als afspanning een goed cliënteel van kooplieden en reizigers. De zaak werd befaamd om het goede vlees dat men op zijn bord kreeg. Op het voorpleintje plantte men een lindeboom die zich met de tijd zodanig ontwikkelde dat onder zijn machtige kruin verscheidene dieren konden schuilen en het in de zomer altijd goed koel was onder zijn gebladerte.

Op de nieuw aangelegde Luikersteenweg kwamen na 1720 drankge-legenheden tot stand:

-"*Het Barrierhuys*" op de Hek aan het tolbarrier van Monville.

-Herberg "*Den Haen*" werd in 1783 uitgebaat door Lambert Doyen.

-Arnold Engelbosch had een herberg op Lichtenberg in 1789.

Na hen openden enkele vreemde herbergiers en handelaars hun zaak op de handelsweg, die een druk verkeer kende.

- 01.-"*in den Cuystert*": hoger gelegen hooiland (Hemelrijk).
- 02.-Werner Huyn van Amstenrade, bastaardzoon, huwde in 1578 met de Nederlandse Rolendinne de Lennep.
- 03.-Egide-Franciscus de Schell was heer van Brustem in 1700.
- 04.-Jean-Antoine de Turinetti werd door zijn huwelijk op 07.02.1717 met Marie-Victoire-Josèphe van Voort, gravin van Rijkel, de heer van gans Brustem, van Rijkel, van Aalst en van Hoeleden. Hij bleef dit tot 1733.
- 05.-Een Ricaldi Ricaldus of Rega huwde op 07.11.1574 met een zekere Maria. Het wapenschild van de familie Rega was: in zilver een blauwe schuinbalk, beladen met 3 zilveren sterren en vergezeld van 6 zwarte schelpen, zoomsgewijze geplaatst.
- 06.-Willem Schoofs, alias Coelmont, z.v. Arnold Schoofs en Maria-Cecilia Pallen, huwde op 28.10.1787 met Maria-Anna Hesbeens, wed.v. de in april 1787 overleden Willem Coelmont, en moeder van 4 minderjarige kinderen tussen 13 en 5 jaar. Zij woonden op de hoek van de Singelstraat.
- 07.-Het Heulenteerke was een vlierboom, die reeds vernoemd werd in 1614. Hij stond langs de Romeinseweg. "Het Puthoff" lag aan de "Luyxerstraet en de weg naar Ordingen".
- 08.-Dit goed lag dus in de nabijheid van de Melsterbeek, aan de achterkant van de burcht (Kraaibecksteeg).
- 09.-"Steenbruggestraet" was de benaming van de huidige Geelstraat en werd genoemd naar de stenen brug over de Melsterbeek in de nabijheid van de "Onderste Molen".
- 10.-In de muur tegenover de kerkdeur staan 2 grafkruisen op naam van Jacob Vanbrabant:
 - Jacob Vanbrabant, +1606, wed.v. Anna Colen.
 - Jacob Vanbrabant, +Br.14.08.1655, echtg.v. Maria Peermans.
- 11.-Van de familie Loix leefden verschillende leden in of naast "De Oude Pipel":
 - Lowies Loix, +Br.09.04.1737 en Gertrude Vanleeuw woonden in 1722 "op de Pipel", waar zij 16,18 ha bewerkten.
 - Willem Loix, Br.°11.05.1724, (z.v. Govaert Loix den ouden en Gertrude Schoofs), was gehuwd met Agnes Schoofs. Hij was klz.v. Lowies Loix.
 - Joannes-Melchior Loix, (z.v. Willem Loix, Br.°23.01.1733-+26.03.1816, en Jeanne Moria, Br.°1745; klz.v.Louis Loix, °1708 en Christine Lavé), huwde met Maria-Gertrude Vanden Putte. Nadien huwde de weduwe met Guillaume Coelmont en Bartholomeuw Moria.
 - Egide-August-Norbert Coelmont, z.v. Guillaume Coelmont en Maria-Gertrude Vanden Putte, huwde in 1855 met Maria-Gertrude Bels, en bewoonde "De Oude Pipel".